

رابطه بین جو دانشگاه با باورهای دینی و شادکامی دانشجویان پسر

دانشگاه فرهنگیان شیراز

حمید بذرافکن^۱، حسین افلاکی فرد^۲

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی رابطه بین جو دانشگاه با باورهای دینی و شادکامی دانشجویان پسر دانشگاه فرهنگیان شیراز بود. به لحاظ ماهیت و اهداف، این پژوهش از نوع کاربردی و برای اجرای آن از روش توصیفی - همبستگی استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانشجویان پسر دانشگاه فرهنگیان شهر شیراز در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بود که تعداد ۱۶۸ نفر با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی طبقه ای به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. برای گردآوری داده ها از پرسشنامه های جو دانشگاه اجاقی (۱۳۷۷)، باورهای دینی خدایاری و غباری بناب (۱۳۷۴) و شادکامی آکسفورد (۱۹۹۰) استفاده شد؛ که روایی و پایایی آنها مورد تأیید قرار گرفته است. تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از پرسشنامه ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام شد. در سطح آمار توصیفی از آمارهایی نظیر میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد. نتایج نشان داد که بین جو دانشگاه با باورهای دینی و شادکامی رابطه معناداری وجود دارد همچنین بین بعدهای مشارکت و دانشجو محوری با باورهای مذهبی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و از بین ابعاد جو دانشگاه بین بعدهای ارتباطات، مشارکت و دانشجو محوری با شادکامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

کلید واژه ها: جو دانشگاه، باورهای دینی، شادکامی.

^۱. گروه مشاوره، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت.

^۲. استادیار دانشگاه فرهنگیان (نویسنده مسئول)، (h.a.f1352@gmail.com).

مقدمه

از میان سازمان های گوناگونی که در جامعه بطور رسمی فعال هستند، مدارس و دانشگاه ها به عنوان یک سازمان اجتماعی حساس نقش مهمی را در تحقق اهداف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع بر عهده دارند و لازمه ی تحقق این اهداف، ایجاد جوی سالم و عاری از هرگونه تنش و تضاد است که این هم خود به نوعی کارایی محیط آموزشی را می تواند افزایش دهد (زارعی، ۱۳۹۳).

یکی از عواملی که می تواند بر روی محیط آموزشی تاثیرگذار باشد، و دانشجویان را تحت تاثیر قرار دهد شادی و نشاط می باشد. شادی و نشاط یکی از گمشده های انسان معاصر است که امروزه، ذهن روان شناسان و پژوهشگران را به خود جلب کرده و موجب انجام پژوهشهای بسیاری در این باب شده است (زارعی، ۱۳۹۳).

اثر بخشی در مورد یک محیط آموزشی را می توان با میزان رسیدن این سازمان حساس و حیاتی به اهداف آموزشی و تربیتی آن بیان کرد. هر چقدر یک محیط آموزشی در ایفای نقش خود به عنوان محرک و تعالی دهنده ی اهداف آموزشی و پرورشی موفق تر باشد اثربخش تر خواهد بود (کدیور، ۱۳۸۰).

شناختن عوامل مؤثر بر اثر بخشی محیط آموزشی می تواند ما را در رسیدن به جامعه ای ایده ال یاری دهد. محیطهای آموزشی به عنوان پایه ها و ستون های جامعه هستند که دوام و قوام جامعه به عملکرد و کیفیت کار آنها بستگی دارد. پس شناخت عواملی که بر کارایی و اثربخشی محیط های آموزشی تأثیر می گذارند و بهبود و از بین بردن موانع و مشکلاتی که سد راه این اثر بخشی شده اند می تواند آینده ای بهتر و عالیتر را فرا روی کشور قرار دهد (دهقان نژاد و جعفری نژاد، ۱۳۹۱).

تعلیم و تربیت انسان از بدو پیدایش مورد توجه بوده است. اما اهمیت آن در قرون اخیر بطور فزاینده ای آشکار شده است. در حال حاضر آموزش و پرورش کلید توسعه ی جوامع محسوب می شود و موفقیت و سعادت ملت ها به کیفیت تعلیم و تربیت آن ها بستگی دارد. "بدون تردید هر کشوری را می توان از سیمای کنونی آموزش و پرورش آن کشور یافت. می توانیم اثر بخشی سازمانی را توانایی سازمان برای دست یابی به هدفهای آن تعریف

کنیم. بر اثر بخشی و کارایی محیط های آموزشی عوامل متعددی می توانند دخیل باشند. که از جمله ی آنها می توان به نوع مدیریت و رهبری مدیر محیط آموزشی و نحوه ی برخورد او با سایرین اشاره کرد (آزادی و آزاد، ۱۳۹۰).

شادکامی^۱، خوشحالی، خرسندی و خشنودی کلماتی هستند که از نقطه نظر ادبی، تقریباً دارای بار معنایی مشترکی می باشند، اما از دیدگاه روان شناختی هر کدام پیام متفاوتی را ارائه می دهند. شادکامی از مهمترین نیازهای روانی بشر است که تاثیر عمده ای بر شکل گیری شخصیت و سلامت روان دارد. بالندگی، سرزندگی و نشاط روانی انسان به دلیل تأثیر قابل ملاحظه ای که بر تمامی جنبه های شخصیتی انسان و چگونگی بروز و ظهور رفتارهای مختلف او دارد، همواره مورد توجه پژوهشگران بوده است. از عهد باستان به احساسات مثبت انسان از جمله شادکامی توجه شده است (وارت^۲، ۲۰۰۱).

در سال ۲۰۰۲ میلادی، سلیگمن با بیان نظریه شادکامی که به مفهوم «اودایمونیا»^۳ ارسطو شباهت بسیاری دارد، گام بزرگی را در جهت تعریف شادکامی برداشت. ارسطو شادکامی را در خوب بودن، نیکی کردن و زندگی در سایه آن می دانست و سلیگمن به پیروی از این جمله، شادکامی حقیقی را رسیدن به فراخنای شناسایی و رشد توانایی (کنجکاوی، نیروی حیاتی و قدردانی) در بازی، کار و عشق بیان کرده است.

یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر تأمین شادکامی، باور دینی^۴ است. یکی از اصلی ترین راهکارها در تأمین بهداشت روانی است. از دیگر سو همه روزه به شمار افرادی که باور دارند «باور دینی» درمان درماندگی در روان رنجوری های روحی آنها می باشد، افزوده می شود. همچنین متخصصان که برای درمان بیماری های روانی و بهداشت روان بر باورها و رفتارهای مذهبی متمرکز می شوند، افزوده می شوند. انسان امروز با آگاهی و بینش به این یقین رسیده است که بدون معنویت تنها می ماند و به پوچی و درماندگی خواهد رسید (غباری بناب، ۱۳۸۷).

^۱ - happiness

^۲ - Wart

^۳ - eudaimonia

^۴ - religious attitudes

دانشجویانی که از لحاظ باورهای دینی نسبت به سایر دانشجویان در سطح بالاتری قرار دارند، پس نسبت به دیگران از سلامت و بهداشت روانی بیشتری برخوردارند. این مساله مهر تاییدی می شود بر این موضوع که تعالیم دینی به خصوص دین اسلام، نسبت به سایر آموزه های بشری از جهت ارتقاء سلامت و بهداشت روح و روان برخوردار بوده و بر این اساس می توان قیاس نمود که در سایر جنبه های روانشناختی نیز، مذهب می تواند نقش ایفا نماید (عسگری و روشنی، ۱۳۹۳).

شرایط زندگی کنونی مشکلات و پیچیدگی ها و بن بست های فراوانی را در زندگی جوانان به وجود آورده است که ما آثار آن را در بسیاری از جوانان به صورت بی علاقه‌گی نسبت به مسائل فکری، سستی معتقدات مذهبی و مشکلات روحی و روانی از قبیل اضطراب و نگرانی ها مشاهده می کنیم (آزادی و آزاد، ۱۳۹۰).

هالپین و کرافت در نتیجه ی پژوهش های خود شش نوع جو سازمانی را برای محیط های آموزشی مورد شناسایی قرار داده‌اند. جوهای باز، خودگردان، کنترل شده، آشنا، پدرا نه و بسته. هم چنین میزان امکانات و تجهیزات محیط آموزشی هم می تواند بر اثر بخشی و کارایی آن ها تأثیر گذار باشد. این امکانات اگر به جا و در حد نیاز توسط مدیران سازمان استفاده شود می تواند بر کیفیت فرآیند یادگیری دانشجویان و در نهایت به اثر بخشی آموزشگاه بینجامد، یکی از عواملی که می تواند بر روی جو محیط آموزشی تأثیر گذار باشد، شادی و نشاط در آن محیط می باشد (ارشکی، ۱۳۸۷).

هولدر، کولمن، والاس (۲۰۱۵) در تحقیقی تحت عنوان "معنویت، دینداری، و شادکامی در کودکان ۸-۱۲ سال" به این نتیجه رسیدند که بین معنویت، دینداری، و شادکامی ارتباط وجود دارد. اعمال مذهبی (به عنوان مثال، حضور در کلیسا، دعا، و مراقبه)، با شدت به شادی خود را در ارتباط وجود دارد. خلق و خو هم یک پیش بینی از شادی بود، اما معنویت، عامل مهم از شادی هست.

باهری نجفی و میرشاه جعفری (۲۰۱۵) در تحقیقی تحت عنوان "بررسی ارتباط بین اعتقادات مذهبی و شادی معلم ابتدایی در محیط کار" به این نتیجه رسیدند که نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که بین شادی و باورهای دینی معلم ابتدایی ارتباط وجود دارد. همچنین

بین ایمان رابطه معنی داری (یکی از جنبه های اعتقادات مذهبی) و شادی وجود داشته است. جنبه مراسم، و جنبه تجربی اعتقادات مذهبی با شادی ارتباط معناداری دارد. همچنین نتایج نشان داد که بین جنبه مراسم از باور دینی و شادی بر اساس جنس، سابقه کار، پس زمینه / سطح تحصیلات، و نوع مدرسه رابطه وجود دارد. در مقابل، بین اعتقادات مذهبی و سن رابطه وجود دارد.

احمدی و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی تحت عنوان "مطالعه در مورد باورهای مذهبی و شادی با عزت نفس دختران در دبیرستان بهبهان" به این نتیجه رسیدند که رابطه معنی داری بین عزت نفس و باور مذهبی وجود دارد. اما رابطه معنی داری بین شادی و عزت نفس وجود ندارد. همچنین تجزیه و تحلیل رگرسیون نشان داد که همبستگی چندگانه بین متغیرهای پیش بینی و معیارهای عزت نفس از طریق باورهای مذهبی و شادی وجود دارد. این تایید شد که رابطه بین چند شادی، عزت نفس و باور مذهبی وجود دارد.

مومنی پور (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان رابطه میزان عمل به باورهای دینی و جهت گیری مذهبی با شادکامی در دانشجویان دختر دانشگاه های دولتی تهران به این نتیجه رسید که بین میزان عمل به باورهای دینی و شادکامی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد، به عبارت دیگر، با افزایش عمل به باورهای دینی، میزان شادکامی دختران افزایش پیدا می کند. همچنین بین عمل به باورهای دینی و جهت گیری مذهبی (درونی و بیرونی) با شادکامی همبستگی چندگانه وجود دارد، با توجه به یافته ها ۱۵٪ واریانس متغیر شادکامی، توسط جهت گیری مذهبی بیرونی، جهت گیری مذهبی درونی و عمل به باورهای دینی تبیین می شود. عسگری و روشنی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان رابطه باورهای مذهبی و شادکامی با بخشودگی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، به این نتیجه رسیدند که بین باورهای مذهبی و بخشودگی همچنین بین شادکامی و بخشودگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

زارعی (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان بررسی شیوه های فرزند پروری والدین در عمل به باورهای دینی و شادکامی، به این نتیجه رسید که الف) بین شیوه فرزند پروری والدین با باورهای دینی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد. ب) نتایج نشان داد که شیوه فرزند

پروری مستبدانه و مقتدرانه پیش بینی کننده بهتری برای عمل به باورهای دینی میباشند. (ج) از شیوه های فرزندپروری، شیوه مقتدرانه و شیوه سهلگیرانه رابطه مثبتی با شادکامی داشتند. (د) شیوه مستبدانه والدین با شادکامی رابطه منفی داشت که با بیشتر شدن شیوه مقتدرانه والدین، شادکامی بیشتر می شد، و سرانجام ه) شیوه فرزندپروری مقتدرانه والدین پیش بینی کننده مثبت شادکامی بود.

نظریه ها بیان می کنند که مذهب، شادکامی را به چند طریق ارتقا می دهد. برای مثال، اعمال مذهبی، مانند حضور در مساجد، تعامل و حمایت اجتماعی را افزایش می دهد. علاوه بر این، ایجاد و گسترش رابطه فردی با خدا، شادکامی را با کاهش استرس و بهبود راهبردهای غلبه بر استرس، ارتقا می دهد. همچنین مذهب به زندگی شخص معنا می دهد (الیسون، ۲۰۱۱). با توجه به مطالب بیان شده، می توان گفت که جو مناسب در محیط های آموزشی می تواند منجر به افزایش شادی و نشاط در بین دانشجویان شده که این امر در افزایش سلامت روانی آنها نیز بسیار موثر خواهد بود، از طرف دیگر باورهای دینی نیز در این امر موثر بوده و می تواند دانشجویان را به سمت رسیدن به اهداف عالی سوق دهد، از این رو هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین متغیرهای مذکور در دانشجویان پسر دانشگاه فرهنگیان شیراز می باشد.

فرضیه های پژوهش

- ۱- بین ابعاد جو دانشگاه با باورهای دینی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.
- ۲- جو دانشگاه و ابعاد آن قادر به پیش بینی باورهای دینی دانشجویان می باشد.
- ۳- بین ابعاد جو دانشگاه با شادکامی رابطه معناداری وجود دارد.
- ۴- جو دانشگاه و ابعاد آن قادر به پیش بینی شادکامی دانشجویان می باشد.

روش پژوهش

این پژوهش با توجه به هدف و ماهیت، کاربردی بوده که با استفاده از روش پژوهش توصیفی-همبستگی انجام شده است.

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی دانشجویان پسر دانشگاه فرهنگیان شهر شیراز در سال در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ بوده است که تعداد آنها ۸۰۰ نفر می باشد.

نمونه آماری و روش نمونه گیری

تعداد ۱۶۸ نفر به عنوان نمونه پژوهش از بین دانشجویان دانشگاه فرهنگیان شهر شیراز به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، بدین صورت که از بین رشته های مختلف، ۵ رشته انتخاب و از هر رشته یک کلاس به عنوان نمونه انتخاب شد.

روش گردآوری اطلاعات:

در این پژوهش برای جمع آوری داده ها از سه پرسشنامه استفاده شد.

الف) پرسشنامه جو دانشگاه

ب) پرسشنامه باورهای دینی

ج) پرسشنامه شادکامی

الف) پرسشنامه جو دانشگاه

جهت سنجش جو دانشگاه از پرسشنامه جو سازمانی اجاقی (۱۳۷۷) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۳۰ سوال بوده و دارای طیف لیکرت ۵ درجه ای از خیلی زیاد تا خیلی کم می باشد.

امتیازدهی و تفسیر نتایج

برای هر گزینه خیلی زیاد ۵، زیاد ۴، متوسط ۳، کم ۲ و خیلی کم ۱ امتیاز در نظر بگیرید. مجموع امتیازات خود را برای هر یک از ابعاد پرسشنامه با توجه به موارد زیر محاسبه کنید. هر یک از این ابعاد نشان دهنده جوی است که ممکن است در دانشگاه وجود داشته باشد:

- ارتباطات: سؤالات ۱۶-۲۸-۴-۱۳-۲۶-۲۵-۲۴-۲۳.

- مشارکت: سؤالات ۱۲-۵-۱۴-۳۰-۲۹-۱۰-۹.

- سازمان و مدیریت: سؤالات ۱۵-۱۸-۱۷-۲۲-۱۱-۳-۱-۱۹.

- دانشجو محوری: سؤالات ۲۰-۲۱-۸-۷-۶-۲.

پایایی این پرسشنامه توسط اجاقی (۱۳۷۷) ۰/۷۸ بدست آمده است.

ب) پرسشنامه باورهای دینی

خداپاری فرد، شکوهی یکتا و غباری بناب (۱۳۷۹)، مقیاسی جهت اندازه‌گیری نگرش مذهبی تهیه نمودند. این پژوهشگران، با بهره‌گیری از متون اسلامی، مقیاسی مشتمل بر ۵۲ سؤال طراحی کردند (چهل ماده مثبت و دوازده ماده منفی). این سؤال‌ها ابعاد اعتقادی انسان را در بر می‌گرفت. در اجرای ابتدایی، که بر روی نمونه ۱۲۸ نفری از دانشجویان اجرا شده بود، محققان، با حذف چهارده ماده ضعیف و مبهم، و افزودن شش ماده جدید، پرسش‌نامه را به ۴۴ ماده، کاهش دادند. سپس در دومین مطالعه مقدماتی، پرسش‌نامه ۴۴ ماده‌ای، بر روی ۱۱۷ دانشجو اجرا شد. پس از انجام یافتن دو مطالعه مقدماتی، در پایان، پرسش‌نامه‌ای با چهل ماده چندگزینه‌ای و هفت ماده سنجش گمانه‌ای، آماده شد. در مطالعه پایانی، برای محاسبه ضریب اعتبار پرسش‌نامه، از روش دو نیمه کردن و از فرمول اسپیرمن-براون و گاتمن، جهت محاسبه ضریب اعتبار کلّ آزمون، استفاده شد. در محاسبه انجام شده، میزان اعتبار به روش اسپیرمن-براون، ۰/۹۳ و به روش گاتمن، برابر با ۰/۹۲ گزارش شد. همچنین با استفاده از فرمول کرونباخ، به منظور بررسی همسانی درونی ابزار اندازه‌گیری، ضریب ۰/۹۵ به دست آمد. در این تحقیق پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه گردید که مقدار آن ۰/۸۳ به دست آمد. نمره‌گذاری مقیاس در زیر آورده شده است:

جدول (۱): خرده مقیاسهای باور دینی و سؤالات مربوط به آن

شماره آیتم	تعداد آیتم	خرده مقیاس
۳۷ و ۳۴ و ۳۱ و ۲۷ و ۲۴ و ۲۱ و ۱۷ و ۱۴ و ۱۱ و ۷ و ۴ و ۱	۱۲	باور
۳۸ و ۳۵ و ۳۲ و ۲۸ و ۲۵ و ۲۲ و ۱۸ و ۱۵ و ۱۲ و ۸ و ۵ و ۲	۱۲	رفتار
۳ و ۶ و ۹ و ۱۳ و ۱۶ و ۱۹ و ۲۳ و ۲۶ و ۲۹ و ۳۳-) (و ۳۶ و ۳۹	۱۲	عواطف
۴۰ و ۳۰ و ۲۰ و ۱۰	۴	وانمود اجتماعی

ج) پرسشنامه شادکامی

این پرسشنامه که توسط آرگایل و لو (۱۹۹۰) تهیه شده ابزاری است که برای اندازه گیری شادکامی مورد استفاده قرار گرفت. این آزمون در کشور ما توسط علی پور و نوربالا (۱۳۷۸) ترجمه شد.

این پرسشنامه دارای ۲۹ ماده و ۵ مقیاس، شامل رضایت از زندگی، خلق مثبت، سلامتی، کفایت و عزت نفس است. فرانسیس و همکاران (۱۹۹۸)، علی پور و نوربالا (۱۳۷۸) اعتبار و پایایی این آزمون را تایید کرده اند.

این آزمون در دانشجویان تهران اعتباریابی شده است. روایی صوری آن توسط ۱۰ کارشناس به منظور توان آزمون برای اندازه گیری آزمون مورد تایید قرار گرفت. پایایی آزمون با روش دو نیمه ۰/۹۲. و از طریق همسانی درونی و آلفای کرونباخ ۰/۹۳. به دست آمد. با روش تحلیل عامل ۵ عامل از ۲۹ سوال آزمون استخراج شد که ۵۷/۱ درصد از واریانس کل را تبیین می کرد. در این آزمون طیف نمره گذاری از ۱ تا ۴ است.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات، از روش های آماری در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی در محیط نرم افزار SPSS ۱۶ استفاده شد. در سطح آمار توصیفی از میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شد.

یافته ها

فرضیه اول پژوهش: بین ابعاد جو دانشگاه با باورهای دینی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه پژوهش از آزمون آماری ماتریس همبستگی استفاده می شود.

جدول (۲): ماتریس همبستگی برای بررسی رابطه میان ابعاد جو دانشگاه با باورهای دینی

متغیر	ارتباطات	مشارکت	مدیریت	دانشجو محوری	باور مذهبی
ابعاد جو دانشگاه	ارتباطات	۱			
	مشارکت	۰/۶۸**	۱		
	مدیریت	۰/۵۹**	۰/۵۶**	۱	
	دانشجو محوری	۰/۶۴**	۰/۶۹**	۰/۶۳**	۱
باور مذهبی	۰/۱۲	۰/۲۰**	۰/۱۲	۰/۱۶*	۱

** $P \leq 0.01$

* $P \leq 0.05$

۳۱

بر اساس اطلاعات جدول (۲) از بین ابعاد جو دانشگاه، بین بعدهای مشارکت و دانشجو محوری با باورهای مذهبی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، در نتیجه فرضیه پژوهش تایید می گردد.

فرضیه دوم: ابعاد جو دانشگاه قادر به پیش بینی باورهای دینی دانشجویان می باشد.

آزمون آماری مورد استفاده: تحلیل رگرسیون همزمان

الف: متغیرهای پیش بین: **جو دانشگاه**

متغیر ملاک: **باورهای دینی**

جدول (۳): نتایج تحلیل رگرسیون جو دانشگاه با باورهای دینی

شاخص آماری	R	R ^۲	F	B	Beta	t	sig
متغیر پیش بین	۰/۲۲	۰/۰۴	۱/۸۹	۰/۲۴	۰/۰۴	۰/۳۸	۰/۷۰
ارتباطات							

۰/۰۹	۱/۶۸	۰/۲۰	۱/۱۳				مشارکت
۰/۹۰	۰/۱۱	۰/۰۱	۰/۰۶				مدیریت
۰/۷۲	۰/۳۵	۰/۰۴	۰/۲۴				دانشجو محوری
۰/۰۳	۱/۴۵	۰/۱۶	۰/۲۴				جو دانشگاه

همانطور که در جدول (۳) مشاهده می شود ضریب همبستگی چندگانه برابر با $0.22 = R$ و ضریب تعیین به دست آمده برابر با $R^2 = 0.04$ می باشد. این امر بیانگر این است که جو دانشگاه و ابعاد آن جمعاً حدود ۴ درصد از تغییرات باورهای دینی را پیش بینی می کنند که با توجه به سطح معناداری بدست آمده، فقط جو دانشگاه به صورت کلی قادر به پیش بینی باورهای دینی می باشد.

۳۲

فرضیه سوم پژوهش: بین ابعاد جو دانشگاه با شادکامی رابطه معناداری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه پژوهش از آزمون آماری ماتریس همبستگی استفاده می شود.

جدول (۴): آزمون ماتریس همبستگی برای بررسی رابطه میان ابعاد جو دانشگاه با شادکامی

متغیر	ارتباطات	مشارکت	مدیریت	دانشجو محوری	شادکامی
ارتباطات	۱				
مشارکت	*۰/۶۸	۱			
مدیریت	*۰/۵۹	**۰/۵۶	۱		
دانشجو محوری	**۰/۶۴	**۰/۶۹	**۰/۶۳	۱	
شادکامی	**۰/۲۲	**۰/۲۰	۰/۰۹	*۰/۱۶	۱

** $P \leq 0.01$ * $P \leq 0.05$

بر اساس اطلاعات جدول (۴) از بین ابعاد جو دانشگاه بین بعدهای ارتباطات، مشارکت و دانشجوی محوری با شادکامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، در نتیجه فرضیه پژوهش تایید می گردد.

فرضیه ششم: ابعاد جو دانشگاه قادر به پیش بینی شادکامی دانشجویان می باشد.

آزمون آماری مورد استفاده: آزمون تحلیل رگرسیون همزمان

الف: متغیرهای پیش بین: **جو دانشگاه**

متغیر ملاک: **شادکامی**

جدول (۵): نتایج تحلیل رگرسیون جو دانشگاه با شادکامی

sig	t	Beta	B	F	R ^۲	R	شاخص آماری
							متغیر پیش بین
۰/۱۰	۱/۶۱	۰/۱۸	۰/۵۷	۲/۶۸	۰/۰۶	۰/۲۶	ارتباطات
۰/۲۸	۱/۰۷	۰/۱۲	۰/۴۰				مشارکت
۰/۳۶	۰/۹۱	۰/۰۹	۰/۲۹				مدیریت
۰/۹۰	۰/۱۲	۰/۰۱	۰/۰۴				دانشجو محوری
۰/۰۰۹	۲/۶۴	۰/۲۰	۰/۱۸				جو دانشگاه

۳۳

همانطور که در جدول (۵) مشاهده می شود ضریب همبستگی چندگانه برابر با ۰/۲۶ = R و ضریب تعیین به دست آمده برابر با $R^2=0.06$ می باشد. این امر بیانگر این است که جو دانشگاه و ابعاد آن جمعاً حدود ۶ درصد از تغییرات شادکامی را پیش بینی می کنند که با توجه به سطح معناداری بدست آمده، فقط جو دانشگاه به صورت نمره کل، قادر به پیش بینی شادکامی می باشد.

نتیجه گیری و بحث

باور به این که خدایی هست که موقعیت ها را کنترل می کند و ناظر بر بندگان خویش است تا حد زیادی اضطراب را کاهش می دهد، به طوری که اغلب افراد مؤمن، رابطه‌ی خود با خداوند را مانند یک دوست بسیار صمیمی، توصیف می کنند و معتقدند که می توان از طریق اتکا و توسل به خداوند، موقعیت های غیر قابل کنترل را به طریقی کنترل نمود. افراد با نگرش ها و باورهای دینی بالا نسبت به سایرین، معمولا در محیط هایی که از ابعاد معنوی بالاتری برخوردار باشند بهتر می توانند خود را پرورش دهند، از این رو در محیط ها و دانشگاه هایی که از جو معنوی بالاتری برخوردار باشند این افراد بهتر می توانند رشد و پرورش یابند، شادی یک احساس درونی است که همراه با نشاط، خنده، لذت، امید، احساس رضایت و خوشبینی به صورت گذرا، حسی و بلند مدت در فرد به وجود می آید. انسان موجودی شادی خواه و لذت طلب است و تمام شورها، شوق ها و لذایذ زندگی منتظر کسانی است که با تلاش و تفکر و مقاومت، خود را به آن می‌رسانند بنابراین، بهتر است افکار شاد و سلامت داشته باشیم و سلامتی را حق انسانی و شایسته خود بدانیم و با خود ملایم بوده و خانواده خود را بپذیریم (عسگری و روشنی، ۱۳۹۳).

هیچ چیز مثل زندگی مثبت‌نگرانه نمی‌تواند احساس شادکامی و خوشبختی را در انسان بوجود بیاورد. انسانهایی که احساس خوشبختی می‌کنند افرادی هستند که کمتر با افکار و مسائل منفی سروکار دارند و اجازه نمی‌دهند بیش از مقدار لازم و طبیعی با مسائل منفی درگیر شوند. با نیمه پر لیوان زندگی می‌کنند و اتفاقات را از جانب مثبت ارزیابی می‌کنند. افکار روزانه آنها حول و حوش مسائل خوب دور می‌زند و با دیدگاهی مثبت کارها و امور زندگی خود را دنبال می‌کنند. آنها کمتر از نمی‌شود، نمی‌توان و ... استفاده می‌کنند (روحانی و معنوی پور، ۱۳۹۰).

مثبت‌بینی نیروی انسان و اراده او را در جهت رسیدن به اهداف و خواسته‌هایش تامین می‌کند. از طرف دیگر محیط نیز در این امر بی‌تاثیر نخواهد بود، افراد معمولا در محیط هایی که قابلیت مشارکت و همکاری بین آنها وجود دارد، از شادکامی و نشاط بالاتری برخوردارند تا زمانی که در محیطی باشند که تعاملات کمتری با دیگران داشته باشند از این رو جو دانشگاه می‌تواند بر روی شادکامی دانشجویان تاثیرگذار باشد.

فرضیه اول پژوهش: بین ابعاد جو دانشگاه با باورهای دینی دانشجویان رابطه معناداری

وجود دارد.

بر اساس اطلاعات جدول (۲) از بین ابعاد جو دانشگاه، بعدهاهای مشارکت و دانشجوی محوری با باورهای مذهبی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، در نتیجه فرضیه پژوهش تایید می گردد.

فرضیه دوم پژوهش: ابعاد جو دانشگاه قادر به پیش بینی باورهای دینی دانشجویان می

باشد.

همانطور که در جدول (۳) مشاهده می شود ضریب همبستگی چندگانه برابر با $0/20 = R$ و ضریب تعیین به دست آمده برابر با $R^2 = 0/04$ می باشد. این امر بیانگر این است که ابعاد جو دانشگاه جمعاً حدود ۰۴ درصد از تغییرات باورهای دینی را پیش بینی می کنند که با توجه به سطح معناداری بدست آمده، فرضیه پژوهش تایید نمی گردد.

در رابطه با فرضیه حاضر تحقیقات همسو یا غیر همسو یافت نشد.

باور دینی عبارت است از اعتقاد منسجم و یکپارچه توحیدی که خداوند را محور امور می دارند و ارزش اخلاقیات، آداب و رسوم و رفتارهای انسانها با یکدیگر، طبیعت و با خویشتن را تنظیم کند (خدایاری، ۱۳۸۵).

دانشجویانی که از لحاظ باورهای دینی نسبت به سایر دانشجویان در سطح بالاتری قرار دارند، پس نسبت به دیگران از سلامت و بهداشت روانی بیشتری برخوردارند. این مساله مهر تاییدی می شود بر این موضوع که تعالیم دینی به خصوص دین اسلام، نسبت به سایر آموزه های بشری از جهت ارتقاء سلامت و بهداشت روح و روان برخوردار بوده و بر این اساس می توان قیاس نمود که در سایر جنبه های روانشناختی نیز، مذهب می تواند نقش ایفا نماید.

در تبیین این یافته می توان گفت قرآن کریم در آیه های بسیاری و معصومین در احادیث بی شماری انسان را به ایمان استوار دعوت می نمایند و ایمان به خدا را باعث آرامش قلبی می دانند. در زندگی افراد، رفتارهایی مانند عبادت، زیارت و توکل به خداوند می توانند از طریق ایجاد امید و تشویق به نگرش های مثبت، موجب آرامش درونی و کاهش استرس افراد گردند. داشتن معنا در زندگی، امیدواری به یاری خداوند در شرایط مشکل زا، بهره مندی از حمایت های

اجتماعی و معنوی، احساس تعلق داشتن به منبعی والا همگی از جمله روش هایی هستند که افراد مذهبی با دارا بودن آن ها می توانند در مواجهه با حوادث آسیب رسان، فشار کمتری را متحمل شوند.

از طرف دیگر محیط بر روی افراد بسیار تاثیر گذار می باشد، افرادی که در محیط مذهبی رشد می کنند مسلماً باورهای مذهبی قوی تری نسبت به سایرین خواهند داشت که این امر در نوع نگرش های آنها بسیار تاثیر گذار می باشد. از طرف دیگر می توان بیان کرد که هر چه مشارکت در انجام فعالیت ها (با توجه به تاکید دین بر مشارکت و انجام فعالیت های گروهی) بیشتر باشد، افراد مذهبی بیشتر جذب شده و اقدام به تلاش و کوشش می کنند. توجه به دانشجویان در دانشگاه ها می تواند منجر به ایجاد نگرش مثبتی نسبت به دانشگاه از سوی دانشجویان گردد که این امر نیز در جذب افراد مذهبی بسیار موثر می باشد، معمولاً افراد مذهبی به تعاملات با دیگران توجه بسیاری کرده که این امر در افزایش روابط آنها با سایرین بسیار موثر است لذا از این رو می باشد که می توان گفت بین مشترک و دانشجو محوری با باورهای مذهبی رابطه معناداری وجود دارد.

۳۶

فرضیه سوم پژوهش: بین ابعاد جو دانشگاه با شادکامی رابطه معناداری وجود دارد. بر اساس اطلاعات جدول (۴) از بین ابعاد جو دانشگاه بین بعدهای ارتباطات، مشارکت و دانشجو محوری با شادکامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، در نتیجه فرضیه پژوهش تایید می گردد.

فرضیه چهارم پژوهش: ابعاد جو دانشگاه قادر به پیش بینی شادکامی دانشجویان می باشد.

همانطور که در جدول (۵) مشاهده می شود ضریب همبستگی چندگانه برابر با $0/24 = R$ و ضریب تعیین به دست آمده برابر با $R^2 = 0/06$ می باشد. این امر بیانگر این است که مؤلفه های جو دانشگاه جمعاً حدود ۶ درصد از تغییرات شادکامی را پیش بینی می کنند که با توجه به سطح معناداری بدست آمده، فرضیه پژوهش تایید نمی گردد.

نتایج پژوهش حاضر با نتایج ویگنسواران و همکاران (۲۰۱۴) همسو می باشد.

هیچ چیز مثل زندگی مثبت‌نگرانه نمی‌تواند احساس شادکامی و خوشبختی را در انسان بوجود بیاورد. انسانهایی که احساس خوشبختی می‌کنند افرادی هستند که کمتر با افکار و مسائل منفی سروکار دارند و اجازه نمی‌دهند بیش از مقدار لازم و طبیعی با مسائل منفی درگیر شوند. با نیمه پر لیوان زندگی می‌کنند و اتفاقات را از جانب مثبت ارزیابی می‌کنند. افکار روزانه آنها حول و حوش مسائل خوب دور می‌زند و با دیدگاهی مثبت کارها و امور زندگی خود را دنبال می‌کنند. آنها کمتر از نمی‌شود، نمی‌توان و ... استفاده می‌کنند. مثبت‌بینی نیروی انسان و اراده او را در جهت رسیدن به اهداف و خواسته‌هایش تامین می‌کند.

شادکامی، نگرشی است که افراد را در رویارویی با رویدادهای دشوار در مقابل افتادن در گرداب بی‌تفاوتی، ناامیدی و افسردگی مقاوم می‌سازد. شادکامی پیامدهای مثبتی بر روی سبک زندگی و موفقیت افراد دارد و میل به انجام رفتارهایی که با موفقیت مرتبط هستند را افزایش می‌دهد. این توضیح ریشه در مطالعات بسیاری دارد که بیان کرده‌اند شادکامی به فعالیتهای جذاب و تولیدکننده منجر می‌شود. شادکامی به عنوان یک عاطفه مثبت می‌تواند روابط بین فردی را تسهیل کرده و پیامدهای مثبت گسترده‌ای بر شناخت، سطح فعالیت اجتماعی و سلامتی داشته باشد. روانشناسان معتقدند که شادی و شاد بودن، بستری مناسب برای برخورداری از تمرکز فکری و در نهایت دستیابی به کامیابی وافر است. در حقیقت داشتن روانی آزاد از هرگونه دغدغه موتور حرکت به سوی برخورداری از زندگی سراسر موفقیت است که این امر در نهایت به بزرگ‌تر و پررنگ‌تر به نظر رسیدن تبعات مثبت آن منتهی می‌شود. این عقیده در میان روانشناسان شکل گرفته است که داشتن فکری باز توأم با پیش‌زمینه‌ای از احساس لذت و شادی می‌تواند فرد را در نایل شدن به سوی کامیابی سریع‌تر حرکت دهد. پس می‌توان به جرأت گفت که شادی و شاد بودن اساس موفقیت است. شاکامی تأثیر مهمی در موفقیت افراد دارد. افراد شادکام نگرش خوش‌بینانه-ای نسبت به وقایع و رویدادهای اطراف خود دارند و به جای جبهه‌گیری منفی نسبت به اتفاقات پیرامون خود سعی در استفاده بهینه از این رویدادها دارند. افراد شاد معمولاً ارتباطات بیشتری با دیگران دارند این افراد معمولاً ویژگی شخصیتی برونگراد داشته که این امر می‌تواند منجر به افزایش مشارکت آنها در فعالیت‌ها نیز گردد، از طرف دیگر در دانشگاه‌هایی که به دانشجو اهمیت داده

می شود این افراد بهتر می توانند ویژگی شخصیتی برون گرایی خود را بروز دهند که این امر در افزایش شادی و نشاط آنها نیز تاثیرگذار می باشد.

با توجه به مطالب و نتایج بدست آمده، پیشنهادی زیر ارائه می گردد:

۱- با توجه به اینکه جو دانشگاه می تواند در شادکامی افراد اثرگذار باشد، بنابراین پیشنهاد می گردد برنامه های مناسبی جهت ایجاد شادی و نشاط در بین دانشجویان در دانشگاه ها برگزار گردد (از جمله مسابقات فوتبال، و ....).

۲- در حوزه متغیرهای خانوادگی، روانشناسان از طریق فعالیت در زمینه اصلاح تعاملات خانوادگی می توانند ویژگی های مرتبط با شادکامی را مورد تأیید قرار دهند و نیز افسردگی را کاهش داده تا زمینه پرورش افراد شاد گسترش یابد.

۳- با توجه به رابطه بین جو دانشگاه با باورهای مذهبی، پیشنهاد می شود که در دانشگاه ها زمینه مشارکت افراد در فعالیت های مختلف فراهم گردد که از این طریق بتوان افراد با باورهای مذهبی را جذب نمود.

۴- بررسی موضوع مشابه این موضوع در مراکز آموزشی دیگر، جهت مقایسه با نتایج بدست آمده.

۵- بررسی عوامل مؤثر بر شادکامی دانشجویان.

۶- پیشنهاد می شود که این پژوهش در جامعه و نمونه وسیع تری صورت پذیرد.

۷- پیشنهاد می شود که در آینده پژوهشگرهای دیگر، در مقاطع زمانی مختلف مشابه پژوهش را جهت مقایسه نتایج و تعمیم به جامعه های دیگر انجام دهند.

منابع

ارشکی، حسین. (۱۳۸۷). نقش خودتنظیمی در یادگیری غیررسمی، **مجموعه مقالات اولین**

همایش آموزش و یادگیری غیر رسمی، صص ۶۲۷-۶۱۱.

آزادی، سارا و آزاد، حسین. (۱۳۹۰). بررسی رابطه حمایت اجتماعی، تاب آوری و سلامت روانی

دانشجویان شاهد و ایثارگر دانشگاه های شهر ایلام، **مجله علمی و پژوهشی طب**

جانباز، سال سوم، شماره ۱۲: ۴۸-۵۸.

خدایاری فرد، محمد. (۱۳۸۵). گزارش نهایی طرح پژوهشی تهیه مقیاس اندازه گیری اعتقادات و

نگرش مذهبی دانشجویان تهران، دانشگاه صنعتی شریف.

دهقانزاد، حسین و جعفری نژاد، هادی. (۱۳۹۱). رابطه بین جهت گیری مذهبی با تاب آوری و

سلامت روان در دانشجویان دوره کارشناسی، **همایش ملی شخصیت و زندگی**

نوین، دانشگاه علامه طباطبایی.

روحانی، عباس و معنوی پور، داود. (۱۳۹۰). رابطه عمل به باورهای دینی با شادکامی و رضایت

زناشویی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مبارکه، فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی،

شماره ۳۵، بهار و تابستان، ۱۸۹-۲۰۶.

زارعی، محمدعلی. (۱۳۹۳). شیوه های فرزندپروری والدین در عمل به باورهای دینی و شادکامی،

دومین کنفرانس ملی روانشناسی و علوم رفتاری، تهران، موسسه اطلاع رسانی نارکیش،

<http://www.civilica.com/Paper-PSYCHOCONF۰۲->

[PSYCHOCONF۰۲_۱۳۳.html](http://www.civilica.com/Paper-PSYCHOCONF۰۲-133.html)

عسگری، پرویز، و روشنی، خدیجه. (۱۳۹۳). رابطه باورهای مذهبی و شادکامی با بخشودگی

دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحدهاواز، فصلنامه یافته های نو در روان شناسی، سال

۶، شماره ۲۱، زمستان، ۱۰۱-۱۱۲.

مومنی پور، مهرانوش. (۱۳۹۲). رابطه میزان عمل به باورهای دینی و جهت گیری مذهبی با شادکامی در دانشجویان دختر دانشگاه های دولتی تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، در رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه علامه طباطبائی. کدیور، پروین. (۱۳۸۰). بررسی سهم باورهای خودکارآمدی، خودگرانی و هوش در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان به منظور ارائه الگویی برای یادگیری بهینه، پژوهشکده تعلیم و تربیت، طرح پژوهشی.

Ahmadi Gholam Ali, Taghavi Seyedeh Farkhondeh and Sajjad Seyyed Mohammad Hossein (۲۰۱۵). Study about religious view point and happiness with girls' self-respect in high school of behbahan, **Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences** ISSN: ۲۲۳۱- ۶۳۴۵

Bahri Najafi Fatemeh , Mersah Jafari Ebrahim (۲۰۱۵). Investigating the relationship between religious beliefs and elementary teacher's happiness in the working environment, **Original article**, ۱، ۲، ۷۱۵-۷۳۱.

Holder Mark D., Coleman Ben, and Wallace Judi M. (۲۰۱۵). **Spirituality, Religiousness, and Happiness in Children Aged ۸ – ۱۲ Years**, Okanagan College, Kalamalka Campus
Wart, p.J.(۲۰۰۱). **What determines happiness**
<http://vanderbilt.owc.well.source.com/Idh/content-print.Asp?ID=۲۹۰>.

